

Ceacht 5: Turas Jack

Pléann an ceacht seo leis na tionchair shóisialta agus theaghlaigh i saol Jack agus ar an dóigh ar féidir le teagmhas ar leith nó bualadh le duine trí sheans cor a chur ina shaol ar bhealach diúltach nó dearfach. Úsáidtear agallaimh agus drámaíocht ar stíl chlár faisnéise leis na saincheistanna a fhiosrú agus na buaicphointí i saol Jack a léiriú.

Pleanáil	
Réamhfhoghlaim	<p>Ba chóir go mbeadh réamheolas agus réamhthuisctint ag na daltaí ar na rudaí seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none">• saoránacht ghníomhach;• an córas dlíthiúil i dTuaisceart Éireann agus dlíthiúlacht;• ceartas sóisialta agus cearta an duine do dhaoine óga; agus• ionaid d'ógchiontóirí agus tacaíocht do dhaoine óga.
Torthaí Foghlama	<p>Beidh na daltaí ábalta:</p> <ul style="list-style-type: none">• plé a dhéanamh ar cheartas sóisialta agus dlíthiúil do dhaoine óga;• tuiscint a fháil ar na príomhghnéithe a bhaineann le hionad d'ógchiontóirí agus na deacrachtaí agus na dúshláin a bhaineann le hiarracht a dhéanamh filleadh ar an tsochaí i ndiaidh a bheith faoi ghlas ar feadh sé mhí;• tuiscint a fháil ar na dúshláin a bhaineann le do chuid fíorchairde a aithint;• tuiscint a fháil ar bhualadh le daoine óga ón 'taobh eile';• ceistanna cuí a chur agus a fhreagairt mar agallóir meán agus mar charachtar;• úsáid a bhaint as teicníc agallaimh, tobchumadóireachtaí le spléachadh siar agus féinuiríoll; agus• muinín a fhorbairt maidir le scileanna láithreoireachta agus ceamara a úsáid.
Fócas ar Scileanna Smaointeoireachta agus Ábaltachtaí Pearsanta	<p>Beidh deiseanna ag na daltaí forbairt a dhéanamh ar na rudaí seo a leanas:</p> <p>Bheith Cruthaitheach</p> <ul style="list-style-type: none">• Teicníc agallaimh, tobchumadóireacht le spléachadh siar agus féinuiríoll a úsáid go héifeachtach• Rólghlacadh marthanach a fhorbairt <p>Ag Obair le Daoine Eile agus Féinbhainistíocht</p> <ul style="list-style-type: none">• Bheith ag obair leo féin, i bpéirí agus i ngrúpaí• Meas a léiriú ar dhearcadh agus ar thuairimí daoine eile• Taighde éifeachtach a dhéanamh ar cheistanna agus ar fhreagraí cuí sa ról <p>Smaointeoireacht, Fadhbriteach agus Cinnteoireacht</p> <ul style="list-style-type: none">• Cinntí a dhéanamh agus a chosaint maidir le huainithe, topaicí agus ceistiú cuí• A bheith in ann tuairimí pearsanta a phlé.

Saoránacht Ghníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C5

Pleanáil	
Dearcadh agus Meon	<p>Spreagfar na daltaí le forbairt a dhéanamh ar na rudaí seo a leanas:</p> <ul style="list-style-type: none">• Oscailteacht i leith smaointe nua• Solúbthacht: a bheith solúbtha le linn cur chuige drámaíochta níos praiticiúla a úsáid• Meas: dearcadh níos comhbháiche agus níos measúla a thaispeáint i leith daoine eile.
Áiseanna	<p>Spás oscailte sa tseomra ranga Scannán agus script de 'A Stone's Throw' Ceamara agus micreafón</p>

Saoránacht Ghníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C5

Straitéisí teagaisc agus foghlama molta

Céim an Cheachta	Straitéisí teagaisc agus foghlama molta
Lainseáil	<ul style="list-style-type: none"> Déan plé gairid ar an scannán 'A Stone's Throw', ag tagairt do phríomheachtraí agus buaicphointí an scéil. Iarr ar na daltaí na táblaí agus na cathaoireacha a bhogadh chuig na taobhanna agus seasamh i gciorcal le spás a réiteach i lár an tseomra ranga. Tabhair bunéolas faoi théama an cheachta agus mínigh drámaíocht ar stíl chlár faisnéise. Inis do na daltaí go mbeidh clár gairid ar shaol Jack á chur i láthair acu ag deireadh an cheachta. Inis do na daltaí go nglacfaidh siad róil mar agallóirí meán, Jack, a theaghlach, a chairde agus go leor de na daoine ar bhuail sé leo ina shaol. Cuir béim ar an tábhacht a bhaineann le dea-urlabhraíocht agus soiléireacht agus iad ag labhairt agus ar ghnéithe na dea-iriseoireachta agus na rudaí a dhéanann clár maith teilifíse. Réamhaclaíocht: Déan rud beag réamhaclaíochta leis na cleachtaí seo a leanas.
Cleachtaí análaithe	<ul style="list-style-type: none"> Iarr ar na daltaí ionanálú tríd an tsrón le haghaidh comhaireamh 3, an anáil a choinneáil le haghaidh comhaireamh 3 agus easanálú go mall tríd an bhéal le haghaidh comhaireamh 12. Déan an cleachtadh arís agus an t-easanálú a mhéadú go 25.
Gluaiseacht	<ul style="list-style-type: none"> Ag an chéim seo de na ceachtanna, ba chóir go mbeadh na daltaí in ann na cleachtaí réamhaclaíochta a theorú le sintí agus staidiúirí agus b'fhéidir seicheamh rithime a leathnaítear agus a fhorbraítear le gach ceacht.
Cleachtaí gutha	<ul style="list-style-type: none"> Úsáid an scála urlabhraíochta le soiléireacht agus dea-urlabhraíocht na ndaltaí a fheabhsú agus B, D, F, H, G, M, N, P, T, W á rá os ard, go séimh, go feargach, go machnamhach, go cúthail srl. acu. Úsáid na cleachtaí gutha le fuaim, teilgean agus athshondas a nguthanna a fheabhsú agus Zer, Zay, Zee, Zi, Zah, Zoh, Zoo, Zaw, Zow á n-athrá acu. Cleachtadh tosaigh: iarr ar na daltaí an dalta atá ar a dtaobh clé a chur in aithne go foirmiúil agus tugann an grúpa bualadh bos. Is féidir leo ainm iarbhír an dalta a úsáid nó ainm a chumadh agus gairm chumtha a chur leis, mar shampla 'A dhaoine uaisle, cuirigí fáilte mhór roimh Mháire de Brún atá ina ceansaitheoir leon.' Ansin, bogann na daltaí timpeall an spáis agus cuireann siad iad féin in aithne don oiread daoine agus is féidir agus a n-ainm agus a ngairm á n-úsáid. Nuair a fhilleann siad ar an chiorcal, déanann siad iarracht cuimhneamh ar an oiread de na gairmeacha agus is féidir.

Saoránacht Gníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C5

Gníomhaíochtaí

Gníomhaíocht 1: Réamhbhlaiseadh scannáin agus frámaí reoite agus guthú in úsáid

- Iarr ar na daltaí cúig ghrúpa de 5/6 dhalta a dhéanamh.
- Iarr orthu réamhbhlaiseadh a mhairfidh bomaite amháin a cheapadh le haghaidh gnéscannán lánfhada de 'A Stone's Throw'.
- Ba chóir dóibh guthú a úsáid i stíl, guth agus blas cuí. Tá gach grúpa freagrach as fráma reoite amháin agus frámaí reoite insinte cuí.
- B'fhéidir gur mhaith leo chomh maith ceol cúlra nó maisíochtaí fuaimne a chur san áireamh.
- Spreag na daltaí le plé a dhéanamh ar theanga áibhéalach, gháifeach agus ar ghreann áibhéalach, gáifeach b'fhéidir. Is féidir leo blasanna a úsáid agus an scannán a shuí i gcathair i dtír eile agus dátaí oscailte agus aisteoirí a d'fhéadfadh a bheith mar príomhaisteoirí sa scannán a chur san áireamh, mar shampla Harry Styles mar Jack agus Jimmy Nesbitt mar Al Mór.

Leideanna

Réamhbhlaiseadh samplach:

- *'Seo scéal urghnách faoi bhuachaill atá amuigh ar an imeall. Bhí Jack ina leanbh aonair ach bhí saol deacair aige le máthair a bhí ina halcólach'*
 - **Fráma reoite 1:** Máthair Jack agus a cairde ar meisce sa phub agus Jack ag amharc. *'agus a athair ina mhangaire drugaí a chríochnaíonn i bpríosún.'*
 - **Fráma reoite 2:** Athair Jack á ghabháil le drugaí agus Jack ag amharc. *'Bhí sé uaigneach faoi choinne Jack agus é ar an tsráid ach bhí sé ag iarraidh a bheith 'mar chuid den tslua'. Ag caitheamh na bríce sin isteach ar ghaothscáth an otharchairr ba é sin ábhar a mhórtais agus lár a aimhleasa.'*
 - **Fráma reoite 3:** Jack sa tsráid leis an drong ar tí an chloch a chaitheamh agus comharsana, paraimhíochaineoirí srl. i láthair. *'Bhí an t-otharcharr ar a bhealach chuig a sheanathair a fuair bás de thaom croí. Gabhadh Jack'*
 - **Fráma reoite 4:** Jack á thógáil óna theach ag na péas. *'agus gearradh 6 mhí air in Ionad d'Ógchiontóirí. D'fhág Jack an príosún mar dhuine difriúil, feargach agus é leis féin. Chodail sé ar na sráideanna ... ach bhuail sé le duine trí sheans a chuir cor ina shaol. Ba é Al Mór a shlánaitheoir'*
 - **Fráma reoite 5:** Jack agus miongháire air ag imirt púil le cairde agus Al Mór ag amharc. *'Ag teacht chuig pictiúrlanna in aice leat. Príomhaisteoirí ... mar Jack agus ... mar Al Mór.'*

Saoránacht Ghníomhach a Léiriú trí Dhrámaíocht

A Stone's Throw

C5

Gníomhaíocht 2: Clár faisnéise

- Tabhair cuid de shaol Jack do gach ceann de na cúig ghrúpa lena chur i láthair don rang mar chlár faisnéise teilifíse. Is féidir na cúig chuid dá shaol a roinnt mar seo a leanas:
 - 1. Luath-óige**
 - leanbh aonair ina chónaí le máthair ar alcólach í agus athair ar mangaire drugaí é agus é ina chónaí lena sheanathair
 - agallaimh le comharsana srl.
 - 2. Saol mar dhéagóir**
 - ar na sráideanna lena chairde agus ag caitheamh na cloiche a stop an t-otharcharr
 - agallaimh le paraimhóchaineoírí, cairde, oibrí sóisialta srl.
 - 3. Ionad d'Ógchiontóirí**
 - á dhaoradh agus ag dul chuig an Ionad d'Ógchiontóirí
 - agallaimh le haturnae, póilíní, maoir srl.
 - 4. Á scaoileadh saor**
 - á scaoileadh saor as an Ionad agus an saol ar na sráideanna
 - agallaimh le gníomhaireachtaí, oibríthe sóisialta, cairde srl.
 - 5. Saol Jack amach anseo**
 - Al Mór, teaghlach nua, ag clárú le clár agus é ina eiseamláir
 - agallaimh le Al Mór, déagóirí eile, tuismitheoirí nua agus Jack.
 - Agus iad ina ngrúpaí iarr ar na daltaí daoine a roghnú do na carachtair atá de dhíth agus sraith ceisteanna, freagraí agus insint nasctha a ullmhú, a d'fhéadfadh a bheith leis an láithreoir nó le Jack féin.
 - Iarr ar na grúpaí ceisteanna cuí a roghnú le taifeadadh le haghaidh seicheimh 2 bhomaite.
 - Is féidir le daltaí ó ghrúpaí eile an ceamara a úsáid le taifeadadh a dhéanamh.

Féach Aguisín 1 le haghaidh script simplach. Tabhair faoi deara go gcuirtear é seo ar fáil mar threoir do mhúinteoirí agus ní le húsáid ag na daltaí.

Tuairisciú

- Iarr ar na daltaí cathaoir a aimsiú agus filleadh ar an chiorcal.
- Déan plé ranga a threorú agus nodcheisteanna mar seo in úsáid:
 - *An dtuigeann tú, dar leat, níos mó faoin dóigh a gcaithfidh sé a bheith má bhíonn tú faoi ghlas ar feadh sé mhí agus iarracht a dhéanamh bualadh le daoine agus gnáthshaol a chaitheamh nuair a thagann tú amach?*
 - *Cad iad na himpleachtaí a bhaineann le taifead coiriúil a bheith agat?*
 - *Cén éifeacht is féidir a bheith ar d'intinn má bhíonn tú faoi ghlas?*
 - *Cad iad na deacrachtaí agus na dúshláin a bhaineann le dul i dtaithe ar dhálaí sóisialta i ndiaidh a bheith faoi ghlas ar feadh tréimhse ama?*
 - *Cad iad na cáilíochtaí atá ag fíorchairde?*
 - *Cén ról atá ag oibrí óige agus cad iad na cláir atá ann do dhaoine óga?*
 - *Ar mhothaigh tú muiníneach as ról a ghlacadh agus ceisteanna a chur agus a fhreagairt?*
 - *Cad é a d'fhoghlaim tú faoi dhrámaíocht ar stíl chlár faisnéise agus faoi cheamara a úsáid le taifeadadh?*
- B'fhéidir gur mhaith leat eagraíochtaí éagsúla a phlé a thugann cuidiú, comhairle agus tacaíocht do dhaoine óga, mar shampla nuair atá siad uaigneach, gan dídean, má tá fadhbanna meabhairshláinte acu nó más mian leo cuidiú le dul ar chlár oiliúna.

Seo thíos eagraíochtaí den tsórt sin:

- SupportLine – Uaigneas
www.supportline.org.uk
- Imní – Daoine Óga
youngminds.org.uk
- Simon Community – Gan dídean i dTuaisceart Éireann
www.simoncommunity.org
- Daoine Óga gan dídean
www.centrepoin.org.uk
- Seirbhísí do dhaoine óga
www.changegrowlive.org/services
- Youth Action – Oiliúint
www.youthaction.org
- Youth Link NI – Cláir oiliúna
www.youthlink.org.uk
- An tÚdarás Oideachais – Cláir oiliúna i dTuaisceart Éireann
www.eani.org.uk

Aguisín 1

Gníomhaíocht 2: Clár faisnéise

Rannán faisnéise samplach

Grúpa 1: Luath-óige Jack

- D'fhéadfadh an t-agallóir tosú taobh amuigh den teach ina mbíodh Jack ina chónaí agus é ina leanbh.
- B'fhéidir go dtabharfadh an t-agallóir roinnt faisnéise faoi Jack, cén uair a rugadh é, cá ndeachaigh sé ar scoil srl.

'Tá mé i mo sheasamh taobh amuigh den teach ina mbíodh cónaí ar Jack. Mar sin, cén cineál tógála a fuair sé? Tá cuid dá chomharsana ina gcónaí anseo fós.'

Agallóir: *'Mar sin cén cineál linbh a bhí ann?'*

Comharsa 1: *'Bhuel, le bheith ionraic cuilceach ceart a bhí ann, i gcónaí i dtrioblóid agus ag dul do dhiabhláíocht éigin. Mar a bhíonn páistí de ghnáth i ndáiríre.'*

Agallóir: *'Cén sórt duine a bhí ina mháthair?'*

Comharsa 2: *'Duine breá a bhí inti i ndáiríre go dtí gur chaill sí a post agus gur thosaigh sí ag ól go trom agus ansin thosaigh an t-achrann ar fad agus bhí sé uafásach faoi choinne Jack.'*

Agallóir: *'Cén sórt duine a bhí ina athair?'*

Comharsa 3: *'Duine gan dóigh. Ní dhearna sé lá oibre ina shaol. I gcónaí ag iarraidh airgid ó dhaoine sa phub. Ansin chuaigh sé le drugaí. An príosún an áit is fearr dó. Tá Jack níos fearr as gan é.'*

Agallóir: *'Mar sin, cén sórt duine a bhí in Jack ar scoil – bhuail mé le duine dá iarmhúinteoirí ar an mheánscoil.'*

Agallóir: *'Mar sin, cén sórt duine a bhí in Jack ar scoil?'*

Múinteoir: *'Gasúr cliste a bhí ann agus d'fhéadfadh sé déanamh go maith ar scoil. Bhí dúil aige san eolaíocht agus san ealaín ach chaill sé spéis go luath agus thit sé isteach le droch-chomhlúadar. Ba ghnách leis teacht mall ar scoil, laethanta a chailleadh agus thosaigh sé ag tarraingt trioblóide air féin.'*

Críochnaíonn an t-agallóir le roinnt ceisteanna breise agus é/í ag amharc ar an cheamara: *Mar sin, sin agaibh an scéal ar fad. Teaghlach mífheidhmiúil! Máthair ar alcólach í agus achrann buan agus athair ar mangaire drugaí é agus é anois i bpríosún. Cé a bhféadfadh Jack dul ina mhúinteoir? Cad é a d'éireodh dó? Cad é a bhí i ndán dó? Shocraigh sé dul a chónaí lena sheanathair. Fear a raibh ardmheas aige air, a bhí mar laoch aige ach cén cineál duine a bheadh in Jack feasta?'*